

M.I.S.

Frank, husk
Sandbjergkonferencen
20. november, 2025!

Skolens tid og sted

—

Skolens dannelsesopgave i en tid med nye fagplaner

Oplæg ved

Frank Juul Agerholm, lektor, ph.d. & cand. pæd. i pædagogisk filosofi
Lærer med musik og idræt som linjefag

M.I.S.

Hvad er fag?

fag substantiv, intetkøn

BØJNING -et, -, -ene

UDTALE ['fæʝ] i sammensætning ['fow-]

OPRINDELSE fra tysk *Fach* oprindelig 'noget sammenføjet', siden 'område, afgrænset ved sammenføjning' beslægtet med fuge, føje

1. afgrænset vidensområde der studeres eller undervises i på en skole, et universitet eller en anden læreanstalt

SE OGSÅ felt

ORD I NÆRHEDEN skolefag yndlingsfag undervisningsfag
videnskabsfag fagkreds højniveaufag...vis mere

EKSEMPLER boglige fag kreative fag obligatoriske fag
humanistiske fag praktiske fag almene fag

2. håndværk eller erhverv der forudsætter specialiseret viden, håndlag eller færdigheder af sin udøver

3. BYGGERI element der indgår i en konstruktion sammen med andre tilsvarende elementer, ofte adskilt ved lodrette overgange fx om bygningsdel eller rum mellem to stolper eller to bropiller

ORD I NÆRHEDEN skelet stel modul element betonelement...vis mere

Gårdens tildækkede bindingsværk, der omfattede otte fag til Rosengade og 18 fag til Volden, kan føres tilbage til 1682 JyP2000

- 3.a én eller flere indfattede vinduesruder der udgør en (oplukekkelig) sektion omgivet på begge sider af en lodret adskillelse således at en hel vinduesåbning i muren kan bestå af ét eller flere fag

SYNONYM vinduesfag SE OGSÅ tofagsvindue trefagsvindue

ORD I NÆRHEDEN vinduesparti brystning vinduesfag rude¹
trækrude trækrude...vis mere

en vildfaren raket .. suste direkte ind i rådhusets festsal, der dog var tom. Det må have været voldsomt skyts, for et helt vindue med tre fag faldt klirrende til jorden FyensSt2003

M.I.S.

Hvad er fag?

fag substantiv, intetkøn

BØJNING -et, -, -ene

UDTALE ['fæʃ] i sammensætning ['faw-]

OPRINDELSE fra tysk *Fach* oprindelig 'noget sammenføjet', siden 'område, afgrænset ved sammenføjning' beslægtet med fuge, føje

fag substantiv, intetkøn

BØJNING -et, -, -ene

UDTALE ['fæʃ] i sammensætning ['faw-]

OPRINDELSE fra tysk *Fach* oprindelig 'noget sammenføjet', siden 'område, afgrænset ved sammenføjning' beslægtet med fuge, føje

1. afgrænset vidensområde der studeres eller undervises i på en skole, et universitet eller en anden læreanstalt

SE OGSÅ felt

ORD I NÆRHEDEN skolefag yndlingsfag undervisningsfag videnskabsfag fagkreds højniveaufag...vis mere

EKSEMPLER boglige fag kreative fag obligatoriske fag humanistiske fag praktiske fag almene fag

2. håndværk eller erhverv der forudsætter specialiseret viden, håndlag eller færdigheder af sin udøver

3. BYGGERI element der indgår i en konstruktion sammen med andre tilsvarende elementer, ofte adskilt ved lodrette overgange fx om bygningsdel eller rum mellem to stolper eller to bropiller

ORD I NÆRHEDEN skelet stel modul element betonelement...vis mere

Gårdens tildækkede bindingsværk, der omfattede otte fag til Rosengade og 18 fag til Volden, kan føres tilbage til 1682 JyP2000

3.a én eller flere indfattede vinduesruder der udgør en (oplukelig) sektion omgivet på begge sider af en lodret adskillelse således at en hel vinduesåbning i muren kan bestå af ét eller flere fag

SYNONYM vinduesfag **SE OGSÅ** tofagsvindue trefagsvindue

ORD I NÆRHEDEN vinduesparti brystning vinduesfag rude¹ trækrude trækrude...vis mere

en vildfaren raket .. suste direkte ind i rådhusets festsal, der dog var tom. Det må have været voldsomt skyts, for et helt vindue med tre fag faldt klirrende til jorden FyensSt2003

M.I.S.

Hvad er fag?

1. afgrænset vidensområde der studeres eller undervises i på en skole, et universitet eller en anden læreanstalt

SE OGSÅ felt

ORD I NÆRHEDEN skolefag yndlingsfag undervisningsfag
videnskabsfag fagkreds højniveaufag...vis mere

EKSEMPLER boglige fag kreative fag obligatoriske fag
humanistiske fag praktiske fag almene fag

fag substantiv, intetkøn

BØJNING -et, -, -ene

UDTALE ['fæʝ] i sammensætning ['fow-]

OPRINDELSE fra tysk *Fach* oprindelig 'noget sammenføjnet', siden 'område, afgrænset ved sammenføjning' beslægtet med fuge, føje

1. afgrænset vidensområde der studeres eller undervises i på en skole, et universitet eller en anden læreanstalt

SE OGSÅ felt

ORD I NÆRHEDEN skolefag yndlingsfag undervisningsfag
videnskabsfag fagkreds højniveaufag...vis mere

EKSEMPLER boglige fag kreative fag obligatoriske fag
humanistiske fag praktiske fag almene fag

2. håndværk eller erhverv der forudsætter specialiseret viden, håndlag eller færdigheder af sin udøver

3. BYGGERI element der indgår i en konstruktion sammen med andre tilsvarende elementer, ofte adskilt ved lodrette overgange fx om bygningsdel eller rum mellem to stolper eller to bropiller

ORD I NÆRHEDEN skelet stel modul element betonelement...vis mere

Gårdens tildækkede bindingsværk, der omfattede otte fag til Rosengade og 18 fag til Volden, kan føres tilbage til 1682 JyP2000

- 3.a én eller flere indfattede vinduesruder der udgør en (oplukselig) sektion omgivet på begge sider af en lodret adskillelse således at en hel vinduesåbning i muren kan bestå af ét eller flere fag

SYNONYM vinduesfag SE OGSÅ tofagsvindue trefagsvindue

ORD I NÆRHEDEN vinduesparti brystning vinduesfag rude¹
trækrude trækrude...vis mere

en vildfaren raket .. suste direkte ind i rådhusets festsal, der dog var tom. Det må have været voldsomt skyts, for et helt vindue med tre fag faldt klirrende til jorden FyensSt2003

M.I.S.

Hvad er fag?

2. håndværk eller erhverv der forudsætter specialiseret viden, håndlag eller færdigheder af sin udøver

fag substantiv, intetkøn

BØJNING -et, -, -ene

UDTALE ['fæʝ] i sammensætning ['fow-]

OPRINDELSE fra tysk *Fach* oprindelig 'noget sammenføjet', siden 'område, afgrænset ved sammenføjning' beslægtet med fuge, føje

1. afgrænset vidensområde der studeres eller undervises i på en skole, et universitet eller en anden læreanstalt

SE OGSÅ felt

ORD I NÆRHEDEN skolefag yndlingsfag undervisningsfag videnskabsfag fagkreds højniveaufag...vis mere

EKSEMPLER boglige fag kreative fag obligatoriske fag humanistiske fag praktiske fag almene fag

2. håndværk eller erhverv der forudsætter specialiseret viden, håndlag eller færdigheder af sin udøver

3. BYGGERI element der indgår i en konstruktion sammen med andre tilsvarende elementer, ofte adskilt ved lodrette overgange fx om bygningsdel eller rum mellem to stolper eller to bropiller

ORD I NÆRHEDEN skelet stel modul element betonelement...vis mere

Gårdens tildækkede bindingsværk, der omfattede otte fag til Rosengade og 18 fag til Volden, kan føres tilbage til 1682 JyP2000

- 3.a én eller flere indfattede vinduesruder der udgør en (oplukkelig) sektion omgivet på begge sider af en lodret adskillelse således at en hel vinduesåbning i muren kan bestå af ét eller flere fag

SYNONYM vinduesfag SE OGSÅ tofagsvindue trefagsvindue

ORD I NÆRHEDEN vinduesparti brystning vinduesfag rude¹ trækrude trækrude...vis mere

en vildfaren raket .. suste direkte ind i rådhusets festsal, der dog var tom. Det må have været voldsomt skyts, for et helt vindue med tre fag faldt klirrende til jorden FyensSt2003

M.I.S.

Hvad er fag?

3. BYGGERI element der indgår i en konstruktion sammen med andre tilsvarende elementer, ofte adskilt ved lodrette overgange fx om bygningsdel eller rum mellem to stolper eller to bropiller

ORD I NÆRHEDEDEN skelet stel modul element betonelement...vis mere

Gårdens tildækkede bindingsværk, der omfattede otte fag til Rosensgade og 18 fag til Volden, kan føres tilbage til 1682 JyP2000

fag substantiv, intetkøn

BØJNING -et, -, -ene

UDTALE ['fæʝ] i sammensætning ['fow-]

OPRINDELSE fra tysk *Fach* oprindelig 'noget sammenføjnet', siden 'område, afgrænset ved sammenføjning' beslægtet med fuge, føje

1. afgrænset vidensområde der studeres eller undervises i på en skole, et universitet eller en anden læreanstalt

SE OGSÅ felt

ORD I NÆRHEDEDEN skolefag yndlingsfag undervisningsfag videnskabsfag fagkreds højniveaufag...vis mere

EKSEMPLER boglige fag kreative fag obligatoriske fag humanistiske fag praktiske fag almene fag

2. håndværk eller erhverv der forudsætter specialiseret viden, håndlag eller færdigheder af sin udøver

3. BYGGERI element der indgår i en konstruktion sammen med andre tilsvarende elementer, ofte adskilt ved lodrette overgange fx om bygningsdel eller rum mellem to stolper eller to bropiller

ORD I NÆRHEDEDEN skelet stel modul element betonelement...vis mere

Gårdens tildækkede bindingsværk, der omfattede otte fag til Rosensgade og 18 fag til Volden, kan føres tilbage til 1682 JyP2000

- 3.a én eller flere indfattede vinduesruder der udgør en (oplukkelig) sektion omgivet på begge sider af en lodret adskillelse således at en hel vinduesåbning i muren kan bestå af ét eller flere fag

SYNONYM vinduesfag SE OGSÅ tofagsvindue trefagsvindue

ORD I NÆRHEDEDEN vinduesparti brystning vinduesfag rude¹ trækrude trækrude...vis mere

en vildfaren raket .. suste direkte ind i rådhusets festsal, der dog var tom. Det må have været voldsomt skyts, for et helt vindue med tre fag faldt klirrende til jorden FyensSt2003

M.I.S.

Hvad er fag?

3.a én eller flere indfattede vinduesruder der udgør en (oplukkelig) sektion omgivet på begge sider af en lodret adskillelse således at en hel vinduesåbning i muren kan bestå af ét eller flere fag

SYNONYM vinduesfag **SE OGSÅ** tofagsvindue trefagsvindue

ORD I NÆRHEDEN vinduesparti brystning vinduesfag rude¹
trækrude trækrude...vis mere

en vildfaren raket .. suste direkte ind i rådhusets festsal, der dog var tom. Det må have været voldsomt skyts, for et helt vindue med tre fag faldt klirrende til jorden FyensSt2003

fag substantiv, intetkøn

BØJNING -et, -, -ene

UDTALE ['fæʝ] i sammensætning ['fow-]

OPRINDELSE fra tysk *Fach* oprindelig 'noget sammenføjnet', siden 'område, afgrænset ved sammenføjning' beslægtet med fuge, føje

1. afgrænset vidensområde der studeres eller undervises i på en skole, et universitet eller en anden læreanstalt

SE OGSÅ felt

ORD I NÆRHEDEN skolefag yndlingsfag undervisningsfag
videnskabsfag fagkreds højniveaufag...vis mere

EKSEMPLER boglige fag ☑ kreative fag ☑ obligatoriske fag ☑
humanistiske fag ☑ praktiske fag ☑ almene fag ☑

2. håndværk eller erhverv der forudsætter specialiseret viden, håndlag eller færdigheder af sin udøver

3. **BYGGERI** element der indgår i en konstruktion sammen med andre tilsvarende elementer, ofte adskilt ved lodrette overgange fx om bygningsdel eller rum mellem to stolper eller to bropiller

ORD I NÆRHEDEN skelet stel modul element betonelement...vis mere

Gårdens tildækkede bindingsværk, der omfattede otte fag til Rosengade og 18 fag til Volden, kan føres tilbage til 1682 JyP2000

3.a én eller flere indfattede vinduesruder der udgør en (oplukkelig) sektion omgivet på begge sider af en lodret adskillelse således at en hel vinduesåbning i muren kan bestå af ét eller flere fag

SYNONYM vinduesfag **SE OGSÅ** tofagsvindue trefagsvindue

ORD I NÆRHEDEN vinduesparti brystning vinduesfag rude¹
trækrude trækrude...vis mere

en vildfaren raket .. suste direkte ind i rådhusets festsal, der dog var tom. Det må have været voldsomt skyts, for et helt vindue med tre fag faldt klirrende til jorden FyensSt2003

*Dobbelt-
sidige
åbninger*

*Dannelses-
vinduer*

*Resonans-
flader*

M.I.S.

Hvad bør skolens
fag (og -planer)
være?

*Ensidige
ude-fra-og-ind-
kontrol-evaluering-
og-test-
glughuller*

*Ministerielt i
tusindtal
monterede
læringsmåls-
mørklægnings-
gardiner*

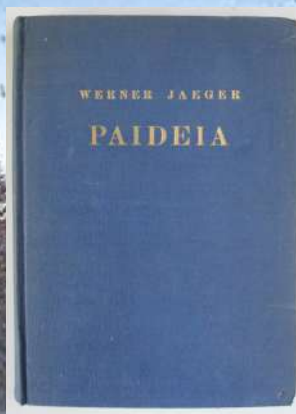
*Vildfarne
fremmedgørelses-
raketter affyret
fra "rådhusets
festsal" og andre
"kanoner"*

Må gerne slettes:

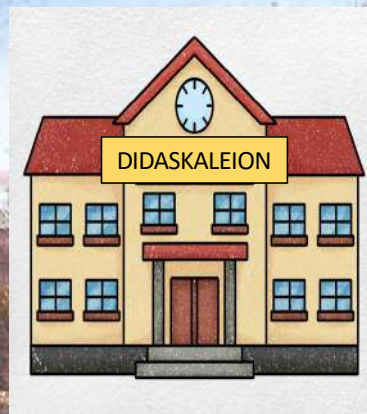
Hvad bør skolens
fag (og -planer)
ikke være?

Ernst Bloch
Usamtidighed

Skolen som
usamtidig
dannelses-
heterotopi

Michel Foucault
Heterotopi

M.I.S.

Husk skolens
tid og sted!

Scholé

- Den frie tid
- Tid fri fra daglige
gøremål, fra omverdens
socialisering m.v.

Didaskaleion

- Skolen som sted
- Skolebygning,
klasseværelse m.fl.
- Didaktik af deik
 - At pege, vise m.fl.

Paideia

- af pais (dreng, barn)
- Dannelse
- Almen kultivering

Usamtidighed med inspiration
fra Ernst Bloch:

- 1) I samme tid er forskellige
tider præsente:
 - Det-der-er-faret
 - Det-der-er-farende
 - Det-der-endnu-ikke-er-faret
- 2) Usamtidighed og kritik af det
(etisk set) utidige i samtiden
- 3) Er<->faring & farbarhed
- 4) Foregribelse & forgribelse

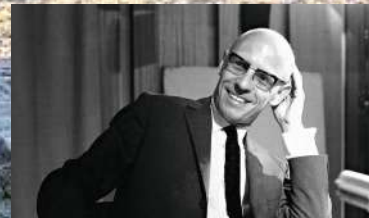

Ernst Bloch
Usamtidighed

Skolen

—
*En usamtidig
heterotopi?*

More than often,
heterotopias are connected
with temporal discontinuities
(...); that is, they open onto
what might be called, for
the sake of symmetry,
heterochronias. The
heterotopia begins to
function fully when men are
in a kind of absolute break
with their traditional time.
(Foucault, *Different Spaces*)

Michel Foucault
Heterotopi

M.I.S.

Skolen:
En usamtidig
heterotopi?

Denne opgave kan kun opfyldes ved, at vore jeg'er forbind-er sig med verden i den mest almene, livligste og frieste vekselvirkning.

(Wilhelm von Humboldt)

Umyndighed er manglen på evne til at betjene sig af sin egen forstand.

(Immanuel Kant)

Naar jeg siger "dette Menneske staaer ene ved min Hjælp", og det er sandt hvad jeg siger: har jeg så gjort det Høieste for ham? Lad se! Hvad siger jeg dermed? Jeg siger "han staaer ene og alene ved min Hjælp" - Men saa staaer han jo ikke ene, saa er han jo ikke blevet sin egen Egen, saa er det jo min Hjælp, han skylder alt Dette (...)

Dersom derimod En siger "dette Menneske staaer ene - ved min Hjælp", og det er sandt hvad han siger: ja, saa har han gjort for dette Menneske det Høieste, det ene Menneske kan gjøre for det andet, gjort ham fri, uafhængig, til sig selv, til sin Egen.

(Søren Kierkegaard)

*Nicht
mitmachen!*

(Theodor W. Adorno)

*Går vi underhånden ud fra at formålet må være overkommeligt har vi forfejlet bestemmelsen, for det er uoverkomme-ligt at holde skole (...)
Formålet med at holde skole er tilværelses-oplysning.*

(K.E. Løgstrup)

... det gælder om i selvets og verdens gensidige gennem-trængning og berøring at bringe sjælens "strengelig" i en resonansduelig "stemning"

(Hartmut Rosa)

M.I.S.

Dannelse og skolens opgave

Nogle inspirationskilder

- Wilhelm von Humboldt
- Immanuel Kant
- Søren Kierkegaard
- Theodor W. Adorno
- K. E. Løgstrup
- Hartmut Rosa

Folkeskolens formål og fag

- § 1 - stk. 1, 2 og 3
- § 5

Skolen som den tid
og det sted hvor
tid og sted sættes
fri og der gives
plads til det
uoverkommelige.

Skolen

Skolen som den tid og det
sted hvor mennesket i
den mest almene,
tilværelsesoplysende,
livligste, frieste og
resonerende vekselvirk-
ning med verden er sat
fri fra de tider og steder,
hvor den daglige trumme-
rum og socialisering
ellers udspiller sig.

Skolen som den tid og
det sted hvor man
gives adkomst til at
gøre sig farbare
er<->faringer på kryds
og tværs af det-der-
er-faret, det-der-er-
farende og det-der-
endnu-ikke-er-faret.

*En usamtidig
dannelses-
heterotopi?*

Skolen som den tid og
det sted hvor ens
farbarhedsformåen
myndiggøres, så man
evner at "staa ene" og
sige "nicht mitmachen"
til samtidens utidig-
heder og utilstedelig-
heder.

M.I.S.

Skolen som
usamtidig
dannelsesheterotopi

M.I.S.

- Husk hvad fag (også) er!
- Og hvad med emne og indhold?

Et par etymologiske pointer:

- *Discipline*
- *Subject*
- *Subject matter*
- *Content*

Disciplin (fra *ordnet.dk*):

- fra latin *disciplina* 'undervisning, opdragelse' af *discipulus* 'elev', oftest sat i forbindelse med *discere* 'lære', men snarere fra *discipere* 'opløse, opfatte' af *dis-* og *capere* 'gribe'
- (krav om) indordning under bestemte, ofte strenge regler for hvordan man skal opføre sig i en bestemt sammenhæng
- bestemt gren inden for sport eller et (videnskabeligt) fagområde

Discipel (fra *ordnet.dk*):

- fra latin *discipulus* 'elev'
- oftest sat i forbindelse med *discere* 'lære'
- men snarere fra *discipere* 'opløse, opfatte' af *dis* og *capere* 'gribe'

Disciplinering (fra *ordnet.dk*):

- det at opøve disciplin hos en eller flere personer
- ofte forbundet med at det foregår gennem streng opdragelse og kontrol

M.I.S.

- Husk hvad fag (også) er!
- Og hvad med emne og indhold?

Et par etymologiske pointer:

- *Discipline*
- *Subject*
- *Subject matter*
- *Content*

Subject:

- Her i betydningen *fag*
- MEN, MEN, MEN ... OBS! på den dobbelte betydning af *subject*
 1. Det (selvstændige, autonome, oplyste, myndige m.v.) tænkende og handlende individ
 2. At underkaste sig

Subject matter:

- Ofte brugt bredt om *emne*
- Fra latin *subjecta materia*
 - græsk *hyle* opr. *træ*
 - men *materie/materiale/stof* i bredere forstand

Content:

- *Indhold*
- Fra latin *com-/con-* & *tenere* og roden *ten-*
 - *com-/con-* (med, sammen)
 - *tenere* (holde) hhv. *ten-* (strække)

M.I.S.

- Husk hvad *fag* (også) er!
- Og emne, stof og indhold?

Et par etymologiske pointer:

- *Discipline*
- *Subject*
- *Subject matter*
- *Content*

NB! *Topic* → *topos*

Fire pointer serveret som sprognørkede ordnørklerier:

- Disciplinen disciplinerer (og bør disciplinere) disciplen
- Disciplen disciplinerer (og bør disciplinere) sig i sit forhold til disciplinen
- Subjektet (og dets stof og indhold) subjektiverer subjektet
- Subjektet subjektiverer (og bør subjektivere) sig i sit forhold til subjektet

To pointer på nogenlunde mundret pædagogisk pæredansk:

- Faget og dets stof og indhold opdrager/eleverer/danner (og bør opdrage/elevare/danne) eleven
- Eleven opdrages/eleveres/dannes (og bør lade sig opdrage/elevare/danne) i sit forhold til faget, dets stof og indhold

Én vigtig pointe i forlængelse af ovenstående:

- Fagplaner og deres konkrete udmøntning har en finger med i spillet i forhold til skolens muligheder for at være en usamtidig dannelsesheterotopi – men også når skolens *tid* og *sted* udsættes for *utidige* og *utilstedelige* forgribelser

M.I.S.

- Husk hvad fag (også) er!
- Og emne, stof og indhold?

Et par etymologiske pointer:

- *Discipline*
- *Subject*
- *Subject matter*
- *Content*

Må gerne slettes:

Vor samtids utidige og
utilstedelige forgribelser
på fag og skolens
dannelsesopgave

Eksempelvis:

- Læringsmålsstyret
undervisning
- De mange tusinde
læringsmål
- Læringsbegrebet i det
hele taget
- Politisk og
forvaltningsmæssig top-,
over- og detailstyring af
skolens tid og sted
- Eksalteret
evalueringskultur og
feedback-feber
- Resonans-nedlukkende
digitaliseret døvstumhed

M.I.S.

Nye fagplaner?

- Dannelsesvinduer med dobbeltsidige åbninger og resonansflader med muligheder for farbar er $\leftrightarrow$ faring i en usamtidig dannesheterotopisk skole?

eller

- ... (endnu) en utidig og utilstedelig forgribelse på skolens tid, sted, fag og dannelsesopgave?

M.I.S.

Husk tid (og sted)
til spørgsmål og
diskussion!

Tak for tid og et
utrolig smukt sted
til nogle usamtidige
tanker om skolens
tid og sted og
dannelsesopgave i
en tid med nye
fagplaner!